degtų puodų šukių lygiu paviršiumi, o netoliese - vienas akmeninis galąstuvas ir kito dalis. Gautieji duomenys rodo, kad Daubarių II piliakalnyje žmonės gyveno I tūkstantmečio pr.m.e. pabaigoje ir m. e. pradžioje, o šalia jo gyvenvietėje - m. e. pradžioje.

Ištirtasis Gojaus miško R pakraštyje pilkapį primenantis sampilas, esantis apie 1 km į V nuo Daubarių kaimo, buvo 0,8 m aukščio ir 9 m skersmens. Kapų jame nerasta. Tiktai ties centrine jo dalimi 25 cm gylyje aptikta 1x3 m dydžio ir 0,65 m gylio duobė, kurioje buvo stambių anglių ir pelenų. Netoli šios duobės rasta kiaulės kaukolė ir keletas kitų smulkių kauliukų. Taigi tikslesnę minėto sampilo chronologiją bei paskirtį sunku nustatyti. Žinoma, Gojaus miškas nuo seno susijęs su įvairiomis legendomis. Galimas dalykas, kad čia senovėje buvo kulto vieta, kur dar ir krikščionybės laikais buvo atliekamos, ypač su mirusiųjų pagerbimu susijusios, įvairios apeigos, kaip tai ne kartą mini XVI a. ir vėlesni rašytiniai šaltiniai[11].

JAUTAKIŲ (MAŽEIKIŲ RAJ.) GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI 1976 ir 1977 METAIS

Jonas Stankus

Istorijos institutas Mažeikių naftos perdirbimo gamyklos teritorijoje nuo 1975 m. tyrinėja Jautakių senovinę gyvenvietę[1].

---

11 Jablonskis K. Archyvinės smulkmenos. Apie XVI a. ūkininkų [illegible] apeigas. - Praeitis, 1933, t. 2, p. 413-414.

1 Stankus J. Jautakių piliakalnio ir gyvenvietės tyrinėjimai 1975 m. - Kn.: ATL. V., 1978, p. 28-32; Мяркявичюс А., Станкус Й. Раскопки городища и селища Яутакяй. - В кн.: АО 1975 года. М., 1976, с. 440; Мяркявичюс А., Станкус Й. Исследования городища и селища у дер. Яутакяй. - В кн.: АО 1976 года. М., 1977, с. 428.

1976 ir 1977 m. gyvenvietės ŠV dalyje ištirtas 680 m^2 plotas ir PV dalyje, bevardžio upelio slėnyje - 445 m^2 plotas.

Gyvenvietės ŠV dalyje, kur anksčiau žemė buvo dirbama, kultūrinis sluoksnis siekia iki 0,5 m storio. Tuo tarpu bevardžio upelio slėnyje kultūrinis sluoksnis yra iki 1-1,5 m storio. Tiesa, iš dalies čia jis suplautas iš aukščiau esančios gyvenvietės. Gyvenvietės ŠV dalyje aptiktos 2 židinių liekanos (plotai 40-41). Jų dydis 85x100 ir 100x100 cm. Židiniai krauti iš akmenų, labai suardyti, išlikę tik jų pagrindai, kuriuose tarp akmenų aptikta angliukų, smulkių gyvulių kauliukų. Savo konstrukcija analogiški židiniai aptikti 1975 m. tirtuose plotuose 3, 9-12, 17, 19.

Tirtuose ŠV dalies plotuose aptikta daug stulpaviečių (plotai 37, 38, 44, 45, 49, 51-56). Stulpaviečių dydis gana įvairus - 35x40, 45x50, 50x75, 60x70, 60x80 cm. Jų gylis nuo 45 iki 90 cm, nuo viršaus į dugną jos siaurėja. Stulpaduobėse aptikta po 15-20 įvairaus dydžio akmenų, kurie užpildė duobes nuo apačios iki pat viršaus.

Kai kuriose stulpaduobėse tarp akmenų aiškiai išsiskyrė buvusių stulpų žymės (pl. 49). Tiksliai pasakyti, kokia buvo šių stulpų paskirtis, sunku. Tačiau, kiek galima spręsti pagal stulpaduobių išsidėstymą, bent dalis jų priklausė kažkokiems statybinės konstrukcijos pastatams.

Kad šioje gyvenvietės dalyje būta pastatų, rodo gausiai aptikti tinko gabalai, rąstų atspaudai (plotai 53, 55). Be to, ploto 53 V dalyje, riboje su plotu 54, aptikti sudegusio rąsto pėdsakai. Jie rasti netoli stulpaduobių.

Ploto 55 P ir V dalyje aptikta taip pat daug tinko su rąstų atspaudais. Šioje ploto dalyje rasta daug anglies, kurios gaba-

lai išsidėstę 10-15 cm pločio juostomis. Tai, matyt, sudegę rąstai. Plote 51 kvadratuose 1-4 BCDE atsidengė didelė 170x400 cm dydžio duobė, kurioje rasta gyvulių kauliukų, lipdytų lygiu paviršiumi puodų šukelių, angliukų.

Visa tai rodo, kad šioje gyvenvietės dalyje buvo intensyviai gyventa.

Upelio slėnyje tirtuose plotuose aptikti dar du suardyti židiniai (plotas 57, kv. 6-7 IJ ir 7-8 IJ) 85 cm atstumu vienas nuo kito. Abiejų židinių konstrukcija analogiška - jie krauti iš akmenų, o jų pagrindai 25-30 cm įleisti į nejudintą gruntą - molį. Židinių dydis - 70x80 ir 100x120 cm. Židinyje, esančiame kvadratuose 6-7 IJ, aptiktos sudegusio apie 20 cm skersmens rąstelio žymės, jo ilgis apie 60 cm.

Čia tirtuose plotuose, ypač jų PV dalyje, atsidengė labai daug nedidelių akmenų, kurie sudaro ištisą akmenų grindinį, besitęsiantį iš R į V. Tarp grindinio akmenų aptikta daug perdegusio tinko gabalėlių, angliukų, kartais ir stambesnių anglių, lipdytų lygiu paviršiumi puodų šukių, daug perdegusių akmenų. Minėtieji židiniai aptikti taip pat grindinio teritorijoje. Šie židiniai, nors ir sąlyginai, leidžia manyti, kad čia irgi būta lyg kažkokių sudegusių statinių.

Tyrimų metu rastos 466 lipdytų lygiu paviršiumi puodų šukės. Daugiausia jų (389) surasta PV gyvenvietės dalyje - bevardžio upelio slėnyje tirtuose plotuose.

Kiek galima spręsti iš rastųjų stambesnių šukių, puodai buvę vidutinio didumo. Šiose gyvenvietės dalyse visai neaptikta žiestos keramikos. Priminsime, kad pavienių žiestos keramikos šukelių buvo rasta centrinėje gyvenvietės dalyje 1975 m.

Tyrinėjant gyvenvietę, buvo aptikta įvairių dirbinių. Iš ge-

ležinių paminėtini 6 peiliai, 2 ylų fragmentai, 2 kaltinės vinys, geležinė sijelė (žaliava), vyris, kaplys. Geležinis kaplys - bene pirmas toks darbo įrankis, rastas Žemaitijos gyvenvietėse.

Žalvariniai dirbiniai: juostinės apyrankės fragmentas (apyrankė puošta pintiniu raštu), paplatinta priešakine dalimi žiedas (paplatintos žiedo dalies pakraščiais eina 2 grioveliai, tarp jų yra iškilimas su skersinėmis įkartomis), trikampis kabutis (trikampio pagrinde išgręžtos 6 skylutės, šonai puošti smulkiomis skersinėmis įkartomis, o nuo jų eina įmušti trikampėliai su iškiliais taškeliais viduryje), kabutis-žvangutis, lankinės segės fragmentas, keli žalvarinių dirbinių fragmentai. Be to, aptiktas akmeninis 1,3x4x8,3 cm dydžio galąstuvas, mėlyno stiklo karoliukas.

Rastieji dirbiniai leidžia gyvenvietės pradžią laikyti m. e. pirmuosius amžius, o pabaigą - II m. e. tūkstantmečio pradžią.

JAUTAKIŲ (MAŽEIKIŲ RAJ.) PILIAKALNIS

Algimantas Merkevičius

Mažeikių naftos perdirbimo gamyklos teritorijoje 1975–1977 m. buvo tyrinėjami Jautakių piliakalnis ir gyvenvietė (Tirkšlių apyl., Mažeikių raj.). Tyrinėjimų rezultatai paskelbti[1]. Ten pat yra apžvelgta ir šių paminklų situacija bei istoriografija.

1976–1977 m. buvo tęsiami Jautakių piliakalnio ir prie jo esančios senosios gyvenvietės tyrinėjimai[2]. 1976 m. piliakalnio

---

[1] Stankus J. Jautakių (Mažeikių raj.) piliakalnio ir gyvenvietės tyrinėjimai 1975 metais. – Kn.: ATL. V., 1978, p. 28–32; Маркявичюс А., Станкус Й. Раскопки городища и селища Яутакяй. В кн.: АО 1975 года. М., 1976, с. 440.

[2] Stankus J. Jautakių (Mažeikių raj.) gyvenvietės tyrinėjimai 1976 ir 1977 metais. – Žr. šios knygos p. 108–111.